

A-21110 Seat No. _____
First Year B. A. (Non CBCS) Examination
February – 2016
Hindi Compulsory
(Old Course)

Time : 3 Hours

[Total Marks : 100]

सूचना : (१) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(२) प्रश्न के अंक सामने दर्शाये गये हैं।

- १ 'आकाशदीप' कहानी की कथावस्तु लिखकर 'आकादीप' शीर्षक की सार्थकता २०
सिद्ध कीजिए।

अथवा

- १ कहानी के तत्वों के आधार पर 'उसने कहा था' कहानी का मूल्यांकन २०
कीजिए।

- २ खंडकाव्य के लक्षणों के आधार पर 'पंचवटी' का मूल्यांकन कीजिए। २०

अथवा

- २ 'पंचवटी' काव्य के आधार पर लक्ष्मण के चरित्र की चारित्रिक विशेषताएँ २०
बताइए।

- ३ टिप्पणी लिखिये : २०

- (अ) 'दिल्ली में एक मौत' कहानी का उद्देश्य
(ब) 'पंचवटी' काव्य में सीता का चरित्रांकन
(क) 'वापसी' कहानी का गजाधरबाबू
(ड) 'कफन' कहानी का घीसू।

४ ससंदर्भ व्याख्या कीजिए :

२०

- (अ) चारु चन्द्र की चंचल किरणें
खेल रही है जल-थल में,
स्वच्छ चाँदनी बिछी हुई हैं
अवनि और अम्बर तल में।

अथवा

- (अ) “लाश उठते-उठते रात हो जाएगी।
रात को कफन कौन देखता है ?”
(ब) “अरे नरेन्द्र बाबूजी की चारपाई कमरे से निकाल दे।
उसमें चलने तक की जगह नहीं है।”

अथवा

- (ब) “हा नारी ! किस भ्रम में है तू,
प्रेम नहीं यह तो है मोह,
आत्मा का विश्वास नहीं यह,
है तेरे मन का विद्रोह।”

५ (अ) किन्हीं दो कहावतों का अर्थ स्पष्ट कीजिए :

४

- (१) काला अक्षर भैंस बराबर।
(२) नाच न जाने आँगन टेढा।
(३) मूँह में राम बगल में छुरी।
(४) न रहे बाँस न बजे बाँसूरी।

(ब) किन्हीं दो मुहावरों का अर्थ देकर वाक्य में प्रयोग कीजिए :

४

- (१) नौ दो ग्यारह होना
(२) रोंगटे खड़े होना।
(३) फूला न समाना
(४) नाक कट जाना।

(ક) હિન્દી મેં અનુવાદ કીજિણ :

૮

નાગરિકતા એ શું છે ? એ કેટલાક એવા નિર્ધારિત નિયમોનો સમૂહ છે, જેને મોટા ભાગના લોકો માન્ય કરે છે અને વળગી રહેવા માંગે છે. એ ઘરેલુ રીત-રિવાજની એક સંસ્થા છે; જેની પાસે સંકેડો વર્ષોના અનુભવની મૂડી જમા છે. મનુષ્ય પોતે જ નિયમો ઘડે છે અને એને માન્ય રાખે છે, પરંતુ જ્યારે એ પોતાના જ ઘડેલા નિયમોને તોડે છે. રીત-રિવાજોની અવગણના કરે છે, ત્યારે નાગરિકતાની ઈમારતના પાયા ખળભળી ઊઠે છે.

(ડ) પલ્લવન કીજિણ :

૪

“વિપત્તિ હી મિત્રોં કી કસૌટી હૈ।”

અથવા

(ડ) નિમ્નલિખિત ગદ્યાંશ કા સંક્ષેપણ કીજિણ :

૪

અંધેરી ગર્મ કોઠરી મેં કામ કરતે-કરતે જબ હમ થક જાતે હૈ, તબ ઇચ્છા હોતી હૈ કિસી બાગ મેં નિકલ કર નિર્મલ, સ્વચ્છ વાયુ કા આનંદ ઊઠાયેં। ઇસી કમી કો આદર્શવાન પૂરા કરતા હૈ ઓર હમેં એસે ચરિત્રોં સે પરિચિત કરતા હૈ, જિનકે હૃદય પવિત્ર હોતે હૈ, જો સ્વાર્થ ઓર વાસના સે રહિત હોતે હૈ, જો સાધુ પ્રકૃતિ કે હોતે હૈ। યદ્યપિ એસે ચરિત્ર વ્યવહાર કુશલ નહીં હોતે, ડનકી સરલતા ડન્હેં સાંસારિક વિષયોં મેં ધોખા દેતી હૈ, લેકિન કાઉંપન સે ડબે હુએ પ્રાણિયોં કો એસે સરલ, એસે વ્યવહારિક જ્ઞાનવિહિન ચરિત્રોં કે દર્શન સે એક વિશેષ આનંદ હોતા હૈ।